

DEMOKRACIJA

Leto IV. - Štev. 41

Trst - Gorica 13. oktobra 1950

Izhaja vsak petek

Pogum in dolžnost

Te dni je preživljala sosednja avstrijska republika težke dneve. Komunisti so poskušali nasilno izriniti težak gospodarski položaj v državi in so uprizarili vrsto stavk in demonstracij, ki naj bi omajale demokratično državno oblast. Toda državljani so jim s svojim pogumom preprečili, da bi dosegli postavljene smote.

Ob tej priliki smo videli, kako hrabro so se izkazali celo gospodarski od komunistične oblasti popolnoma odvisni delavci v samem sovjetskem zasledbenem področju. Ne oziroma se na zapreke in grožnje oblasti, so organizirali protikomunistična zborovanja in so se jih tudi množično udeležili. Mnogi so jih občudovali. Videli so v teh delavcih ljudi, ki so se, zavedajoč se svoje državljanske dolžnosti, raje hrabro podrgli tveganju, kakor pa da bi dovolili nasilju, da bi se izživilo na ponižnih, hlapčevsko upogljivih hrbtnicah. Prav nič niso pomišljali, odprto so povedali svoje besede in tisoči strahopetnih obzirov jih niso premotili.

Politična zgodovina pomni nebroj podobnih primerov, ko so značajni ljudje z dejanji pokazali, kako se v nevarnosti brani ogorčeno svobodo, čast in pravico do enakopravnosti. Navedeni primer ni niti eden najsvetlejših, pokazali smo namj le zato, ker je tako časovno kakor krajevno najbližji.

Tudi mi na Tržaškem smo v zadnjih letih preživeli težke čase. Bodoči zgodovinar bo nedvomno ugotovil, da so dogodki našli vodilo politično generacijo zadnjih predvojnih in povojnih let, kakor tudi sam narod, popolnoma nepraviljena. Za narod bo še opravičilo, da je v narodnem zanosu pozabil na vse drugo. Toda težko bo najti opravičilo za tiste pripadnike vodilne plasti, ki so pokorno sodelovali in podpisovali vse mogoče sklepe, krili s svojimi imeni vsa tista dejanja, s katerimi baje pogostoma niti soglašali niso. Čemu nam tega niso takrat povedali?

Mnogi odlični borci za narodne pravice, ki so pokazali tako vztrajnost v odporu proti tujcu, se niso znašli v novih okoliščinah. To je bil razlog politično neopraciljenega molka. Ko je bilo treba nastopiti proti napakam, ki so jih počeli lastni sonarodnjaki, jim je zmanjkalo besed, namesto da bi prav tedaj, na svojih tleh in v svojih stvarih z dvojno silo povedali svojo misel, opozorili narod na kapitalne napake, s katerimi so bile v prvih povojnih letih tako začetniško izgubljene vse možnosti, ki so se nam takrat odpirale. Tako pa je obveljalo kratkovidno načelo malomeščanske opreznosti in udobnosti. Nekateri mu ostajajo zvesti še danes.

Posledice? Prav vsi jih dnevno občutimo. To je pokora za tiste dni, ko mnogi naši sonarodnjaki niso imeli poguma, da bi v korist lastne in narodne bodočnosti tvegali nekaj časopisnega blata, in z odkrito besedo, kljub kričanju in grožnjam, preprečili uresničenje večine teh velikih napak.

Ako primerjamo to takratno zadržanje naših ljudi z ravnanjem avstrijskih delavcev, nam je jasno, da je v sedanjosti, ko vidimo dnevno pri drugih narodih, kako si je treba priboriti in braniti tudi najosnovnejše pravice, je na žalost med nami še precej takih, ki ne marajo izpolniti svojih lastnih zadevnih nalog v taki obliki in meri, kakršno ti nauči zahtevajo.

Mnogim manjka nekaj, da bi potegnili in izvedli potrebne zaključke. Manjka jim poguma in zavesti dolžnosti! Razgalimo vse izgovore in našli bomo, da je vedno ta nedostatek tisti, ki ga skrivajo za njegovim peresom raznih namišljenih opravičil. Stojte ob strani, kritizirajte levo in desno (to je najlažje, kadar sam posedate v drugi deli), salomonsko vedno znova ugotovljajo, da nimajo Slovenci takih pravic, kakršne bi morali imeti, da je vse, kar se dela, napačno itd. Sami pa ne mignejo niti s prstom! Drugim je zopet politika tako umazan in nevaren posel, da se ga ne marajo lotiti. Boje se, da bi se umazali... Slabo izpričevalo za trdnost njihovega značaja!

Toda prijatelji, če gremo tako naprej, kdo vam bo prinesel enostavno v dar vse, kar zahtevate? Sami se moramo potruditi! Kdo bo upošteval naše želje, ako se ne bomo sami potrudili, da jih izvedemo? ...

Sovjetska zveza je sejala na Koreji seme sovraštva. Seme je vzklilo in sedaj vidimo, kako strašne sadove je obrodilo!

V Seulu, Taejonu in drugih krajih osvobodene Južne Koreje so sedaj odkrili žalostne in strahotne dokaze o strašnih zločinih, ki so jih Severni Korejci zagrešili proti človeštvu. Poročevalska agencija »Associated Press« poroča iz Taejona, da je bilo po poročilu oblasti ubitih verjetno okrog 5.000 oseb ob umiku komunističnih sil. Agencija poroča, da so že odkrili trupla tisoč sto umorjenih korejskih civilistov. Skupno z njimi so našli tudi 30 ubitih ameriških vojakov. Poročilo pravi, da so vse žrtve bile umorjene na enak način. Vsa trupla imajo zvezane roke in prestreljeno lobanjo. Poleg tega pa kažejo trupla tudi vidne znake pretepanja. Pobiti Amerikanci so bili vojni ujetniki. Korejske civiliste pa so umorili le zato, ker so bili protikomunisti. Jasno je torej, da gre za naglo, kruto in smrtno zločin.

Kot strahote množičnih morišč po nacističnih koncentracijskih taboriščih v Buchenwaldu in Dachau, tako prihajajo sedaj na dan grozote brezčutnih, živalskih množičnih pokoljev, ki so jih zagrešili v sovjetskih solah izvežbani komunisti, in ki ponovno navdajajo z gnusobno ves omikani svet.

Črno zločinsko sovraštvo pretresa danes Korejo. Toda sovraštvo ni bilo že od nekdaj tam in tudi ni moglo pognati samo od sebe.

Primerjajte sedanje prilike z neposrednimi povojnimi prilikami. Korejci so tu in tam pobijali Ja-

Sredozemski sporazum

V zadnjem času so v teku med Turčijo in Grčijo razgovori glede podpisa dvostranskega varnostnega sporazuma.

Kljub temu, da sta Grčija in Turčija izven Atlantskega sporazuma, imata važno mesto pri obrambnih načrtih zahodnih držav. V tem primeru ne gre za državi, kateri bi bilo treba braniti pred napadom. Če bi morala priti do vojne, ne bi bila njuna naloga le pasivna, kajti njuni vojski bi pomislili bistveni prispevek k zahodnoevropskim silam.

Izmed držav na Srednjem Vzhodu lahko samo Turčija nudi resen prispevek k obrambi tega bistveno važnega področja, čigar bistvena sestavina je tudi Grčija, čeprav v točnem pomenu besede ni država Srednjega Vzhoda.

Grčija se je že pogumno in z uspehom uprla komunistični napadnosti in nobenega dvoma ni, da ne bi tako Grčija kot Turčija, hoteli ali ne, biti zmorni borci se na zahodni strani v primeru potrebe. Trenutno ti dve državi še nista vključeni v zahodni obrambi ni načrt. Upati pa je, da bodo pogajanja med njima in potem z drugimi državami naglo napredovala in jih v kratkem bistveno vključila v atlantsko obrambno skupnost.

Čemo zavedati, da je za njihovo uresničenje potrebno skupo delo, da so potrebne organizacije, katerim moramo s svojim dejanskim sodelovanjem dati potrebno široko osnovo in moč?

Edino s trdim in vztrajnim političnim delom si bomo na našem izpostavljenem položaju zagotovili svoj obstanek. Politika je v našem primeru življenjska stvar. Saj je z njo v zvezi tako vprašanje šol, kakor tudi vprašanje trgovskih koncesij, potnih dovoljenj ali kazenskega paragrafa!

Ne sme biti govora o utrujenosti ali razočaranju! Take slabše življenje že premagalo! Mi pa hojemo in moramo živeti! Kdor se v teh časih strahopetno skriva v mišjo luknjo, ta dokazuje, da ni zrel za svobodo. Takega ne bo nikdar upošteval ne domač, ne tuj gospodar! Kdor bo hotel, mu bo prosto gasil po upogojnem hrbtu.

Vidimo torej, da zahteva svobodno izživeljanje in uveljavljanje globoko zavest javnih dolžnosti in marsikdaj tudi velik oseben pogum. Pokažimo, tako v lastnih zadevah kakor v odnosu do tretjih, da smo pravilno dojele eno in drugo! Samo potem bo pametno upravljanje slovenska beseda na Tržaškem nekaj veljala. ***

Sadovi sovraštva

NEKOC ...

Polom komunistične akcije v Avstriji in Nemčiji

Naj se zgodi kar koli, je jasno, da so komunisti, ki so v Avstriji in Nemčiji hujskali delavstvo, da stavka zaradi majhnih plač in visokih cen, popolnoma propadli. Kljub vsem naporom, s katerimi so skušali skozi 48 ur navdušiti delavstvo za splošno stavko, so morali v sredo ponoči opustiti svoj načrt. Celotno sovjetsko področje jim stavka ni uspela! Hoteli so pa objaviti za torek 3. t. m. splošno stavko po vsej Avstriji. To jim ni uspelo, kajti na vseh ostalih področjih — razen sovjetskega — delavci niso hoteli odzdati temu pozivu. Komunistično vodstvo obdoljuje Zahod, češ da je gibanje propadlo zaradi pritiska z Zahoda. V resnici pa ni bilo med delavstvom nikakega navdušenja za komunistični načrt. Dejstvo je, da komunisti niso uspeli niti z enim odstotkom.

Tako sta zdrav razum in hladnokrvnost avstrijskega naroda premagala komunistične nakane. To je omogočilo — kakor smatrajo v Londonu — avstrijski vladi, da je v teh težkih razmerah ohranila zakonitost in red.

Zato se je avstrijska vlada zahvalila avstrijskemu narodu, da je prejel svojo domovino, kar vsemu svetu dokazuje, da Avstrija ne bo nikoli »ljudska demokracija«.

Iz Avstrije poročajo, da se je povprečno le tri odstotke delavstva odzvalo pozivu na stavko, ki jo je formalno organizirala avstrijska komunistična stranka, da bi protestirala proti politiki avstrijske vlade glede mezd in cen.

Avstrijska vlada trdi v svoji protestni noti na zavezniško nad-

zorstveno komisijo na Dunaju, da so sovjetski uradni krogi pristali na akcijo komunistične stranke. To bi brezdomno pomenilo, da so Sovjeti sklenili sporazum štirih nadzorstvenih sil. Po tem sporazumu bi namreč vsaka teh velesil morala pomagati avstrijski vladi pri izvrševanju svojih nalog.

V dunajskem Novem mestu so sovjetski častniki in moštvo krčili pot demonstrantom, da bi zasedli poslopje glavne pošte. Ko so avstrijski orožniki delali red, se je sovjetski častnik temu protivil. Ukazal je zakonitemu redarstvu, naj zapusti poslopje, demonstrantom pa naj ga zasedejo.

Avstrijski notranji minister je izjavil, da stavka nima za smoter le mezde in cene, marveč »življenjske republike«. Dodal je, da so komunistični agenti skušali žrtvovati delavce za svoje lastne namene, toda delavci niso šli v past.

Kljub največjim naporom in denarnim žrtvam se je ta komunistični poskus v Avstriji in Nemčiji popolnoma ponesrečil. V Nemčiji so v nedeljo na veliko pozivali komunistično mladino k demonstracijam, kljub temu pa niso mogli nasteti v največji skupini demonstrantov veliko več kot tisoč ljudi.

V severni Westfaliji so aretirali demonstrante, ki so jih poslali iz sovjetskega področja v Zahodno Nemčijo nalašč za to, da povzročajo nered. Nemška policija je v lahki obvladala položaj. Prebivalstvo je bilo v večini gluho za komunistične pozive in je tako dokazalo svojo politično zrelost.

Nemška oborožitev

Kar smo slutili že nekako pred tremi mesci, ko se je začel korejski viražji ples, se sedaj počasi odvijajo pred našimi očmi. Nemčija se zopet oborožuje in oborožuje se v okolnostih, ki nam bodo kmalu pokazale vso resnost obstoja četrtega rajha in vso resnost potrebe po preureditvi Srednje Evrope.

Stvari se razvijajo dalje in gredo svojo pot, akoravno se temu upirajo kratkovidni francoski politiki. Naravnost čudno je, da je sicer tako darovit narod v tako ugodnem trenutku svoje zgodovine tako neuvideven.

Nemčija je za Francijo nedvomno strašilo. Zato je poskušala proti Nemčiji mobilizirati najprej Rusijo in nato Malo antanto. Ali Rusija je podlegla boljševizmu in se z Nemčijo celo povezala, a Mala antanta je bila preslaba, da bi odolela pritisku Hitlerja, dezorientirane Avstrije in bolesto nosta-

gične Madžarske.

Ali kar ni začelo v letih 1920 - 1940, bi bilo treba preurediti po letu 1944. in postaviti kot protitež Nemčiji. Tako se je pa dopustilo, da se je od začetka 1947 pa do začetka 1948 vsa Srednja Evropa pogreznila v totalitarizem. Maniu, Petkov, Beneš, Masaryk, madžarski agrarci so bili žrtvovani sovjetskemu zmaju. Danes pa se Nemčija mora oboroževati! Mora nepreklicno, ker to zahteva njeno ljudstvo, Amerika, Anglija in sama Francija.

Kdo naj brani Evropo na Labi, ako bi Sovjeti napadli? Oni Francozi, ki so že Nemcem nekajkrat podlegli? Oni Američani, ki imajo toliko posla v Aziji? Oni Angličje, ki so se že izčrpali v obrambi svojega ponosnega carstva? In ko pride do spopada, ali bodo Nemci stali in porogljivo gledali, radovedni, kako jim drugi vlečejo kostanj iz

ponce v tridesetih letih njihovega nasilnega vladanja, toda po osvojitvi je odšlo četr milijona japonskih vojakov in skoraj dva milijona japonskih civilistov v lastno domovino brez vsakega uboja.

Tako je bilo sovraštvo Korejcev leta 1945. Tedaj pa so prišli na Severno Korejo Sovjeti in začeli opajati ljudstvo s komunistično doktrino, ki je vsa prežeta s sovraštvo. Organizirali so novo korejsko armado in jo naučili sovražiti na nov način. K vsaki četi so dodelili častnika za politiko in kulturo, ki je bil skrben posnemek sovjetskih politikomisarjev. S tem je bilo poskrbljeno, da se je sila sovraštva nadaljevala celo na bojišču.

Ta zločin nad omiko morajo Združeni narodi obsoditi in zanj mora zvedeti ves svet, kot mora zvedeti za vsako krutost, pa naj jo zagreši katera koli država. Krava žetev sovraštva na Koreji še ni končana, toda če bi Združeni narodi ostro obsodili to ravnanje, bi morda komunistične Korejce le opozorili, da si ne bi upali nadaljevati s takim zločinskim ravnanjem. Južni Korejci pa ne bi odgovarjali za represalije. Sovraštvo je namreč nalezljivo. Zato je nujno potrebno, da omikani svet ta strašna dejanja obsodi in se potrudijo, da bodo izginila z obližja zemlje.

žerjavice, medtem ko njim ne preostane nič drugega kot čakati, ker jim pač nihče ne poveri orožja? Ali bodo francoske in ameriške matere ter žene pristale na to, da jim sinovi in možje padajo v obrambi Nemčije, ki se sama bori ne more? Vojna je življenjska nevarnost. Nihče ni tak borec, kot je oni, ki brani svoje ognjišče. Nihče ne poginja tako nerad, kot oni, ki se bori za tuje. Oborožitev Nemčije je postala nujna pa kakor koli bi že gledali na stvar.

Ali ko bo Nemčija oborožena in bo borbo vzdržala, kdo naj ji brani ono, kar je nam vsem pa tudi Franciji predmet težkih skrbi: da si ona zopet osvoji nadvlado v Srednji Evropi, kar ji bo omogočila lahkoverna nemarnost pri preurejanju našega povojnega stanja in lahkomurna brezbriznost za naša (kot na primer tržaška) življenjska vprašanja.

V Nemčijo 20 ameriških divizij

Odgovorni politiki pričakujejo, da bo prihodnje poletje največjega pomena v mednarodni politiki. Kakor je znano, so zavezniški načelno sklenili, da bodo Nemčiji zopet dovolili delno oborožitev. To pa seveda nikakor ne more biti prav Sovjetski zvezi, ki bi ji z uresničenjem tega načrta splahneli vsi veličastni načrti o komunistični poplavi Evrope. Zato je pričakovati, da bi Sovjetska zveza skušala izkoristiti svojo trenutno premoč in v nemiri v Evropi hotela preprečiti ojačanje Zahoda.

Za ta primer so, kakor poročajo nekateri obveščeni krogi, na sestanku Atlantskega sveta sklenili, da bodo s prihodnjim poletjem znatno povečali število zavezniških sil v Nemčiji. Od sedanjih petih divizij bodo število vojaštva dvignili na dvajset divizij. Anglija bo na novo poslala še eno divizijo. Združene države štiri do šest divizij, Francija pet, ostale divizije pa bodo dale na razpolago Belgija, Nizozemska in Kanada. Poleg tega se bodo navedenim dvajsetim divizijam do tega časa verjetno že priključile prve nemške vojske sile.

Na ta način upajo zahodni državljani, da bodo Sovjetsko zvezo odvrnili od novih pustolovčin, ki bi imele za posledico samo nove nesreče, in to predvsem za kremenjske mogotce.

Širite „DEMOKRACIJO“

Od srede do srede

4. OKTOBER: Politični odbor OZN je zaključil razpravo o Koreji; ustanovljena je nova komisija, ki naj izvede volitve. — Mac Arthur je dal svojim četam nalog, naj prekoračijo 38. vzporednik na Koreji, čim bodo za borbo pripravljene. — Zahodne tri sile so v imenu Zahodne Nemčije protestirale pri Sovjetski zvezi zaradi sporazuma med Vzhodno Nemčijo in Poljsko o razmejitvi na črti Odra-Niše. — Angleski laburisti napovedujejo podpravljanje cementne in sladkorne industrije ter hidrocentral. — Zaradi stavke v londonskih plinarnah bodo v njih nastopili mornarji kot delavci.

5. OKTOBER: Tudi Grčija je pridružena Atlantski zvezi. — Na Koreji se komunistična vojska še vedno umika na nove položaje. — Odposlanstvo LR Kitajske je na obisku v Angliji; povabilo ga je društvo za prijateljske odnose med Anglijo in Kitajsko. — Ameriški republikanski prevak Stassen prosi Stalina za razgovor. — 4 bolgarski obmejni vojniki so zbežali v Jugoslavijo. — Glavni odbor OZN priporoča vpis vprašanja Formoze na dnevni red zasedanja glavne skupščine; čilsko odposlanstvo se zavzema za odpravo pravice veta.

6. OKTOBER: Kongres angleške laburistične stranke je sklenil, da ne pristane na sodelovanje pri Schumanovem načrtu, ker mora ostati jeklarska in premogovna industrija v angleških rokah. — V skupščini OZN je bil ponovno zavrnjen predlog za povabilo predstavnikov Severne in Južne Koreje k razpravi. — V Zahodni Nemčiji stavka 400 tisoč delavcev. — V Moskvi so v teku trgovinska pogajanja med Anglijo in Sovjetsko zvezo. — Vodja ERP načrta za Italijo Dayton je obtožil italijansko vlado, da nesmotno razpolaga s prejetimi ameriški pomočjo. — Francozi so v Indokini zapleteni v hude boje s partizanskimi odredi.

7. OKTOBER: Resolucija OZN o prekoračenju 38. vzporednika na Koreji je sprejeta; Jugoslavija se je glasovanja vzdržala. — Turčija je izvoljena za nestalno članico Varnostnega sveta OZN. — Prišlo je do obmejnih spopadov med Afganistanom in Pakistanom. — Južni Korejci se bližajo Vonsanu na vzhodni obali. — V Indoneziji so vladne čete vpletene v boj z uporniki na otoku Amboni. — Indija še vedno ni opustila svojih posredovalnih naporov med Kitajsko in Zahodom. — Protestantška cerkev pozvoroča nemški vladi precej sitnosti z zahtevu, naj se razpiše nove volitve, ki naj odločijo o vprašanju državne oborožitve; protestanti trdijo, da so zahodni načrti varljiva past za nemški narod.

8. OKTOBER: Medtem ko so začeli Južni Korejci z odločnim napadom na Wonsan, so čete OZN prekoračile 38. vzporednik. — Sovjetska zveza in Kitajska sta sklenili pogodbo o prijateljstvu in medsebojni pomoči. — Izvršen je neuspeh atentat na vodjo francoske KP Duclosa. — Italijanski zunanji minister Sforza izjavlja, da Italija ni prevzela v New Yorku novih političnih ali vojaških obvez. — Maršal Tito je imel v Zagrebu daljši razgovor z italijanskim ministrom za zunanjo trgovino Lombardom.

9. OKTOBER: Tudi Hoffman izjavlja, da mora Italija mobilizirati industrijo za oboroževanje. — Italijanski minister Lombardo je po obisku zagrebškega veleposlana izrazil željo po obnovi trgovskih stikov med Jugoslavijo in Italijo. — Drugi Mac Arthurjev ultimati korejskim komunistom je ostal brez odgovora; Južni Korejci so zasedli pristanišče Vonsan. — Angleška vlada pripravlja protikomunistične zakone. — Odpravili so mejo med posameznimi zasedbenimi področji v Zahodni Nemčiji.

10. OKTOBER: Truman se bo sestel z Mac Arthurjem nekje na Tihem oceanu. — Severni Korejci nudijo oporčen odpor prodirajočim ameriškim in južnokorejskim četam. — Francoske sile v Indokini so doživele hud poraz po Vietminhovih silah. — Jugoslovanski zastopnik Kardelj je pred glavno skupščino OZN izjavil, da je treba odločno zavrniti sleherni napad, pa najsi je bil postavljen veto ali ne! — Na otoku Celebes v Indoneziji je prišlo do novih neredov.

KOROŠKI PLEBISCIT

Tridesetletnica plebiscita, ki je bil dne 10. oktobra 1920 v južni Koroški, torej na področju, našeljenem po slovenski večini, in ki je dal Avstriji skoro celotno sporno ozemlje, se praznuje v Avstriji kot zmaga starega političnega sestava proti težnjam nacionalne državne preureditve.

Za nas je ta obletnica brez dvoma zelo boleča. Koroška je po svoji preteklosti tesno povezana z našo kulturo. Ze dejstvo, da je bil glavni sedež koroških vojvod v St. Vidu, kaže na povezanost državne oblasti z obredni predkrščanske dobe. Da so pa kasneje koroški vojvode nemškega pokolenja sprejeli običaje podrejenega jim ljudstva, dokazuje to njegovo nesporno žilavost še za dobe prvih Habsburžnov, potem ko so izumirli Mainhardci goriške veje, kajti obred svečanega ustoličenja na Gospodskem polju je ostal v veljavi vse do ustoličenja bana Jelčića v Hrvaški in do Karla I. v Madžarski. Na Madžarskem se je palatin imenoval ded, kakor nam to izpričuje Cziraki, in ded se je imenoval tudi dvorni maršal koroških vojvod.

Vsekakor pa je potrebno, da tudi iz nepovoljnih zgodovinskih doživljanj izvelimo koristne zaključke. Zato ni brez koristi ugotovitev, kako se je moglo zgoditi, da se je tako znatno in v tem primeru odločilno število koroških Slovencev odločilo za nadaljevanje

stare skupnosti z Avstrijo in ji tako dalo prednost, mesto da se je odločilo za spremembo, ki je morala priti do izraza v jugoslovanski skupnosti.

Mnogi čimlci so igrali svojo usodno vlogo in nekateri izmed njih so bili pusem negativne narave. Brez dvoma je v našem narodu dokaj razvit čut in smisel za nepremičnost. Ljudstvo se je v zgodovinski razvoj živelo v teku stoletij. Stanje, ki je trajalo dobro tisočletje, mu je prešlo v meso in kri, zaradi česar se pač ni dalo nekaznovano spremeniti.

Pravijo, da smo Slovenci konservativni. Naša politična preteklost, ki skozi stoletja ni pretrpela drugih kot le socialnih valovanj brez prevratniškega značaja, nas je napravila bolj sprejemljive za evolutivni kot za revolucionarni razvoj. Pribijemo neposredne vzroke za tako usodno odločitev koroškega ljudstva po prvi svetovni vojni:

1) Zasedba neslovenskih vojaških enot in ugodno vplivala, kot pač to nikjer na svetu ni dobrodošlo.

2) Koroški so kot verno ljudstvo bili tako zakoreninjeni v katoliški avstrijski državi, da jih je nemško govorjenje o sovražnosti in »pravoslavni jugoslovanski državni močnogo begalo.

3) Prav tako so se slovenski možje in fantje, ki so se štiri leta borili pod avstrijskim orlom in bili vajeni komandnega poveljstva av-

strijskih častnikov, bali, da bodo morali služiti vojaški rok kje na jugu jugoslovanske države pod srbskimi častniki.

Koroškim Slovincem, vsaj v večini, ni manjkalo slovenske narodne zavesti, saj so kljub ogromni propagandi, pri kateri je deloval ves avstrijski državni aparat, po razsodbi celo pristranske medzvezniške komisije oddali 42 odst. glasov za slovensko stvar. (Danes je ugotovljeno, da so Avstrijci pošiljali na volišče svoje plačance po večkrat in so kljub temu dosegli le malenkosten previšek.)

Ce bi jugoslovanska vlada bila takrat usmerjena federalistično, bi bila mogla Narodna vlada v Ljubljani razviti na Koroškem uspešnejšo propagando in bi bila brez dvoma zmaga prav nasprotna z neprimerno večjim previškom za našo stvar, kot so jo pa dosegli Avstrijci.

Tako se je zgodilo, ker so se Koroški razvili v svoji planinski tišini; zato so težnje in pesmi domovine prirasle k njihovuemu srcu še popolneje, še svetleje, ker jih od nje niso ločila niti brezplodna trenja niti razočaranja, kajti za Korošce naše krvi je Avstrija groba vsakdanjost, dočim je preko planinskih vencev svetla duša domovine, ki jo nihče ne more izbrisati. In menda prav zaradi tega so koroške pesmi in knjige navdahnjene s tolikim čarom in vonjavostjo našega planinskega cvetja.

vsto za zemljišča sledečim osebam: Radović Davorin iz Nabežine od 21.000 lir na 33.600 lir; Frančič Mirko od 980 lir na 1.400 lir in Kralj Josip iz Sesljanja od 56.500 lir na 79.100 lir.

Pri slučajnostih je najprej dobil besedo predstavnik Ljudske fronte, svetovalec Fuks, ki je prečital daljšo spomenico, v kateri je priporočil občinskemu odboru, naj se zanimala za povračilo škode, napravljene po angloameriški armadi pri zadnjih manevrih, ki so samo izposojenja ZVU. Zato ima STO od štirih pogojev, ki tvorijo vrhovnost, to je prebivalstvo, zakonodajna oblast, pravosodna oblast in ozemlje, samo četrti: to je ozemlje. Zato, zaključuje prizivni dvor, STO pravno ne obstoja. Ker pa pravno STO ne obstoja in ker zapoveduje mirovna pogodba ZVU, da mora le »nadalejšat« z upravljanjem, kot je to delala pred 15. septembrom 1947, je nujna posledica, da se nadaljuje tudi vrhovnost Italije, ki je poprej obstojala. Torej po mnenju prizivnega dvora v Trstu STO ni za Italijo inozemstvo.

Ne razumemo, kako je mogoče, da resni pravniki prihajajo do takih nemogočih zaključkov. Nimamo prostora, da bi tu juridično obravnavali ta problem. Hoteli bi le podariti eno samo dejstvo: Kdor misli postaviti na glavo pravni status STO-ja s tem, da hoti gre preko dejstva čl. 21. mirovne pogodbe z Italijo, ki je kategorično določil, da italijanska vrhovnost preneha s 15. septembrom 1947, in preko italijanskega zakona z dne 28. novembra 1947 št. 1430, ki ukazuje izvedbo mirovne pogodbe, ta vedoma krši mirovno pogodbo z Italijo v onih njenih bistvenih določbah, ki zaradi svoje jasnosti in odločnosti ne dopuščajo nikakega dvoumja. In to je ravno določba, po kateri je prenehal italijanska suverenost nad Svobodnim tržaškim ozemljem dne 15. septembra 1947. leto.

Vse sofistiziranje raznih italijanskih modrijanov, profesorjev in juristov ne bo izbrisalo tega dejstva; tako je bila volja mirovne konference in tako je bila v mirovno pogodbo zapisana.

Glede tolmačenja zakona določa čl. 12. uvodnega zakona k državnemu zakoniku, da se zakonom ne sme dati drugega pomena kot jasno izvir iz besedila in iz volje zakonodavca.

Zato se čudimo, da zanika ravno predsednik najvišjega sodnega dvora Svobodnega tržaškega ozemlja temu ozemlju njegov praven obstoj.

ZIMA JE PRED VRATI! SPOMNIMO SE TOPLO OBLEČENI IN OBUITI V ZAKURJENI SOBI NA TISTE, KI VSEGA TEGA NIMAJO. PRISKOČIMO JIM NA POMOC! POGLJEMO PO OMARAH, SKRINJAH IN KOTIH, MORDA SO KJE KOŠI OBLEKE, PERILA ALI OBUVE, KI SMO JIH ZAVRGLI, PA BI LAHKO PRAV PRISLI KOMU DRUGEMU. VSAKO DARILO JE DOBRO. DOSTO IN BO S HVALEŽNO STJO SPREJETO! ... DARILO V BLAGU IN DENARU SPREJEMA URAD SLOVENSKEGA DOBRODELNEGA DRUŠTVA V ULICI MACHIAVELLI ST. 22-11. NADSTROPJE. JE. SPOROCITE NAM VAS NASLOV, DA POSLJEMO PO DARILO NASEGA ZASTOPNIKA!

Vesti s Tržaškega

Seja tržaškega občinskega sveta

Prva seja jesenskega zasedanja tržaškega mestnega sveta dne 6. oktobra je pričela po odkritju spominke plošče, ki je bila vzdignana na stopnišče mestne palače v počastitev spomina obč. svetnika Urha Visintini, ki so ga fašisti ubili leta 1922. Pokojni svetnik je bil pristaja komunistične stranke.

Slavnosti so se udeležili skoraj vsi občinski svetovalci z županom inž. Bartolijem, ki je v svojem govoru strogo žigosal in obsodil politični teror, čigar žrtev je bil pokojni Visintini. Mi bi le še dodali, da je vsak političen teror vreden najhujše obsodbe, tudi oni, ki se ne vrši s pištolo v roki, ampak ki se izvršuje s tihim strahovanjem in gospodarskim pritiskom na slovenske starše, da vpisejo svoje otroke v italijanske šole. Tudi ta teror je političen teror!

Občinska seja ni prinesla nič posebnega. Občinski svetnik dr. Agneletto je ponovno sprožil vprašanje slovenskih otroških vrtcev in zahteval ustanovitev slovenskih otroških vrtcev v Koloniji, v ulici Sv. Franciška odnosno v ulici Rimondo, v Roculu in na Proseku. Število slovenskih otroških vrtcev v Trstu je neznatno. In ker je otroški vrtec ne samo pravnega vzgojnega, ampak tudi socialnega pomena, zlasti pri slovenskih delavcih, je neobhodno potrebno, da se s tem šolskim letom otvorijo gornji otroški vrtci.

Dr. Agneletto je obenem zahteval otvoritev slovenske ljudske šole v Koloniji in priporočil, da se občinski odbor zavzame za otvoritev te slovenske ljudske šole, ki je v Koloniji življenjskega pomena za slovensko ljudstvo.

Pri glasovanju za pooblastilo občinskemu odboru, da vloži v pravi proti bivšemu ravnatelju

ACEGAT-a Titu Nordio, ki je izgubil pravdo proti občini in se je priklonil proti sodbi tržaškega prizivnega dvora na vrhovno sodišče v Rimu, se je vnela zanimiva debata o pristojnosti vrhovnega sodišča v Rimu za pritožbe proti sodbam tržaških sodišč. Svetnik dr. Agneletto je izjavil, da je po STO veljavnih zakonskih predpisih nedopusten tako imenovani kasacijski rekurz proti prizivnim sodbam v civilnih pravnih. Zato je nedopusten kasacijski rekurz, ki ga je vložil Tito Nordio, a tem manj je dopusten rekurz na rimsko kasacijsko sodišče, ki je za STO docela nepristojno, ker se nahaja izven STO-ja. Ker je tedaj Nordijev rekurz nedopusten, je naravno nepotreben in nedopusten tudi protirekurz tržaške občine. Za protirekurz je pa govoril demokršćanski svetnik Harabaglia. Nato je večina občinskega sveta odobrila predlog občinskega odbora, da se pooblasti odvnetika za vložitve protirekurza v Rimu.

Veliko število interpelacij je karakteriziralo potek seje z dne 10. oktobra. Med temi je bila tudi interpelacija svetnika dr. Agneletta glede nove občinske stavbe v Sv. Križu. Ta stavba je v načrtu omejena samo na pritličje za urade občinske uprave. Je pa vroča želja vsega kriškega prebivalstva, da se ta občinska stavba zviša na prvo nadstropje, in zato priporoča dr. Agneletto, naj občinski odbor to upošteva v korist Sv. Križa in tamošnjega prebivalstva. Na predlog obč. svetnika Cristianija je občinski svet soglasno sklenil, da se zaprosi Zavezniško vojaško upravo, da prekliče ukaz, s katerim je bil ukinjen zakon iz leta 1942, ki je zahteval za izvrševanje obrti posebno dovoljenje o prosiščevi usposobljenosti.

Idejno-politični tečaj Slovenske demokratske zveze

Slovenska demokratska zveza v Trstu priredi letošnjo zimo idejno-politični tečaj, namenjen predvsem njenim mlajšim pristajem. Tečaj bo v strankinih prostorih v Trstu v ulici Machiavelli 22-II ob nedeljah dopoldne, pričnši s prvo nedeljo po Vseh svetih. Vsako nedeljo bosta dve predavanji, združeni z debato. Tečaj bo trajal predvidoma 8 tednih in bo brezplačen; siromasnim članom, ki ne zmorejo sami voznice v Trst, bo prevoz plačalo tajništvo.

Na sporedu so sledeča predavanja: 1) Otvoritev in naloge tečaja; 2) Razni politični sistemi in demokracija se posebej; 3) Politična stranka, njena funkcija in organizacija; 4) Nekaj o psihologiji množic s primeri; 5) Govorništvu, vodstvu sestankov, sej itd.; 6) Urejanje tiska, pisanje itd.; 7) Propaganda, njeni načini in sredstva; 8) Politično življenje na Tržaškem pred in po prvi svetovni vojni; 9) Politično življenje na Tržaškem

med in po drugi svetovni vojni; 10) Politični program SDZ; 11) Demokratska ureditev socialnih in gospodarskih vprašanj; 12) Konkretna naloge, načini, važnost in možnosti političnega delovanja Slovencev na Tržaškem; 13) Politično življenje Jugoslavije in njeni problemi; 14) Politično življenje Italije in njeni problemi.

Program tečaja je torej vsestranski in bo nedvomno vsem udeležencem razširil njihovo politično ozornost ter jih obenem podučil o mnogih stvareh, ki zanimajo današnjega človeka.

Ker je število udeležencev iz tehničnih razlogov omejeno, priporočamo vsem, ki tega še niso napravili, a bi se tečaja radi udeležili, da se nemudoma obrnejo do naših krajevskih organizacij ali pa da se oglašajo v strankini pisarni v Trstu, kjer dobe vse potrebne informacije in se lahko tudi prijavijo.

Iz tajništva SDZ

Kmetijska šola v Škofijah odprta

Obveščamo našo javnost, da je ZVU odobrila ustanovitev kmetijske strokovne šole v Škofijah z začasnim sedežem v Plavljah.

Pozivamo prizadete starše iz škofojske okolice, da v kolikor tega še niso storili, nemudoma vpišejo v novo šolo svoje šolobvezne otroke. Pojasnila pri didaktičnem ravnateljstvu v Škofijah.

Začetek pouka na slovnih srednjih in strokovnih šolah v Trstu

Učenci in učenke, ki so se vpisali na srednjih in strokovnih šolah, pridejo v ponedeljek 16. oktobra k šolski maši v cerkev, določeno za dotično šolo. Po maši gredo v šolo, kjer jih razdelijo po razredih, jim sporočijo urnik in dajo vsa potrebna navodila za novo šolsko leto.

Vrstni red šolskih maši je sledeči: 1) Nižja trgovska strokovna šola ob 8.30 v kapucinski cerkvi na Montuzzi; 2) Višja realna gimnazija in klasične vzporednice ob 8.45 v ulici Giustinelli; 3) Nižja srednja šola ob 9. uri pri Sv. Jakobu; 4) Industrijska strokovna šola ob 9. uri v Rojanu; 5) Trgovska akademija in učiteljske ob 10.30 pri Starem sv. Antonu.

Učenci in učenke naj se zberejo pred cerkvijo kakih 15 minut pred napovedano uro.

Spored filmskih prosvetnih večerov SPM za oktober

Spored filmskih prosvetnih večerov SPM za mesec oktober je naslednji:

sobota 14. oktobra: Boljunc; sobota 21. oktobra: Sv. Križ; sobota 28. oktobra: Plavje. Začetek predstav je določen za 8. uro zvečer. V kolikor bo vreme dopuščalo, bodo predstave na prostem. Za primer slabega vremena prosimo naše sodelavce, da poskrbijo za primeren prostor pod streho.

Poskrbeli smo za tolmačenje nekaterih važnejših filmov v slovenskem jeziku.

Dostop oziroma vstop k filmskim prosvetnim večerom SPM je brezplačen!

Popravek

Uredništvo objavlja popravek, ki ga je prejelo v zvezi s člankom »Pripravlja se zanimiva pravda«, objavljenem v zadnji številki našega lista.

»V Vašem cenj. listu od 6. oktobra 1950. št. 39 ste pod naslovom »Pripravlja se zanimiva pravda« poročali, kako so pred približno štirimi leti jugoslovanska oblast aretirala lastnika tukajšnje spedijske točke Marovič g. Marovič in kako so ga letošnje poletje izpustili na svobodo.

Poročilo ste zaključili tako-le: »Toda predno so se pred njim odprla vrata reških zaporov, je moral g. Marovič podpisati menico za mnogo milijonov lir, ki naj bi jo plačal po svojem povratku v Trst. Vse za denar, tudi svobodo!

Gospod Marovič je res prišel v Trst. Pristojna jugoslovanska oblast ali ustanove pa so izročile menice v šrambo odvnetiku dr. Tončiču v Trstu.

Popravljam netočnost gornjega poročila le v kolikor je v zvezi z mojo osebo in Vam sporočam, da ni res, da bi bila pristojna jugoslovanska oblast ali ustanove izročile menice meni v šrambo, pač pa je res, da sem neke menice in druge listine sprejel v šrambo od samega g. Gijina Maroviča, ki me je za to uslugo osebno naprosil. Prosim Vas, da ta moj popravek objavite v Vašem cenj. listu.

Z odličnim spoštovanjem dr. F. TONČIČ

Otvoritev novega živinskega in blagovnega sejma v Nabežini

Pretekli tork 3. t. m. so odprli v Nabežini nov živinski sejem, ki je združen tudi s prodajo različnega drugega blaga. Takoj po 15. septembru 1947, ko je bila Sežana vključena v meje Jugoslavije, si je uprava nabežinske občine začela pripravljati, da bi dobili nov živinski trg v zameno za sežanskega. Lega naše vasi, prometne zveze, bodisi cestne, kakor tudi železniške, z dvema postajama, so kakor nalašč za slično ustanovo. Po daljšem času se je naša uprava spredila dobiti podporo ZVU. Prostor za sejem, ki je dokaj prost, leži tik vaškega pokopališča in je v primerni razdalji od glavne ceste. Na tem prostoru je bila zgrajena posebna stavba, v kateri so uradi za živinozdravnik in prostor za občinsko javno tehniko. Za to stavbo je posebna lopa za pregled živine. Okoli trga so posebne naprave za privezovanje živine, v delu pa je posebna rampa za nakladanje in razkladanje živine na kamijone.

Kmetje so od vseh strani pripeljali svojo živino, kupci in radovedneži so se pa zbrali tudi v zelo velikem številu. Tu so se zbrali naši kmetovalci iz skoro vseh vasi STO-ja. Blaga je bilo dovolj na sejm, kupcev tudi in mnogo kupčij je bilo sklenjenih. Pokazalo se je, da je bil sejem res zelo potreben, ker se do danes, po izgubi Sežane, naš človek ni znal orientirati glede živinske kupčije. Tu di pravičev je bilo precej in so se menda z njimi še najbolj živahno sklepale kupčije. Tudi ostalega blaga, kmetijskega orodja in galanterije je bilo dovolj. — Tržni dnevi so določeni za sedaj vsak prvi tork v mesecu.

Ricmanje

Ricmanje so dobile zopet rednega dušnega pastirja. Dolgih osem let so bile brez njega. Medtem je skrbel za faro, kolikor je bilo le mogoče, dušni pastir iz sosednjega Borsta. Žal se neredko zgodi, da gre versko življenje navzdol, če ni v fari sami stalnega duhovnika, ki bi z očetovsko skrbjo vedno, vsak dan bdel nad verniki — odraslimi in otroki.

Je pa v Ricmanjih zelo težko pastirovati. Nekateri duhovniku nasprotujejo, drugi ga zaničujejo, tretji mu izpodkopavajo delo s protiversko propagando, četrti, ki bi hoteli se vpletati za kristjane, hočejo imeti duhovnika za hlapca ali nekakega cirkuškega medveda, ki naj bi se pokorno sukal in smukal po volji in samovoljni vernikov. Le skrajno majhna je pešiča vernikov, ki so vredni tega imena, ki včasih vzdihnjejo nad duhovnimi razvalinami svoje fаре, a se kot plahe ovce skrbno varujejo zame na levo in desno, da jih ne bi zadel ukor komunistične partije. Ta namreč daje »dispenzco« (dovoljenje) ricmanjskim faranom, da smejo iti v cerkev samo štirikrat na leto, namreč za božice, novo leto, veliko noč — in na vseh svetih dan popoldne k obredom za verne duše.

Gospod Albin Grmek, dosednji kooperator na Opčinah, je bil imenovan v septembru za župnijskega upravitelja v Ricmanjih. V svoji skromnosti ni želel, da bi ga bil prednik ali kak drug sobrat slovenskega predstavljati faranom. Takoj po imenovanju je prišel v faro in se sam predstavil ljudem v cerkvi in v vasi ter v prvi pridigi dne 16. septembra povabil ljudi k večji medsebojni ljubezni in razumevanju. Naslednjo nedeljo so mu nekateri farani pripravili skromen pozdrav z belimi nagelnji, kakor je navada, čeprav šele po maši. Novemu — mlademur in živahnemu gospodu župnemu upravitelju želimo obilo uspeha. Upamo, da bo kdaj tudi ustoličen za župnika v Ricmanjih. Tako bomo bolj gotovi, da nam ga spet ne vzamejo kam drugam.

Čudna so pota laške justice

V zadnjem času smo imeli priložnost opazovati novo italijansko ofenzivo, ki stremi za tem, da reši Trst in STO za Italijo. Takrat sicer ni opaziti hrupnih političnih demonstracij, temveč poizkus tihga prodora na juridičnem polju. Rim je namreč opazil, da je dokončno izgubil tako imenovano bitko z dne 20. marca 1948, opazil je, da ni več govora o kakem »ritorno alla gran madre«.

Zato danes poskušajo drugo pot: dokazati hočejo najprej samim sebi, nato pa celemu svetu, da italijanska vrhovnost nad Svobodnim tržaškim ozemljem ni prenehala, temveč da samo trenutno nekako ... počiva. To bistro tezo je začel zagovarjati presvitli rektor tržaške univerze pred enim letom. In teza je res bistra, vsaj v italijanskih namenih: oni bi radi namreč dokazali, da je Trst še vedno italijansko ozemlje, četudi je danes upravljano od Zavezniške vojaške uprave. Če jim to uspe, so prepričani, da ne bo pravnih ovir, ki bi jim onemogočile ponovno »avtomatično« zasedbo Trsta, ko se bodo iz tega mesta umaknile zavezniške čete.

Ker je ta akcija čisto pravna akcija, jo je treba izvršiti brez hrupa. A zato morajo spregovoriti po možnosti vsi najbolj kvalificirani zastopniki rimske pravice. Zato je najprej spregovorilo videmsko sodišče, sicer pa zelo po-hlevno. Nato goriško sodišče; za njima pa še turinsko sodišče. Sledil je prizivni dvor v Trstu in nato samo vrhovno kasacijsko sodišče v Rimu. Za vsa ta sodišča: Trst je Italija.

Danes si hočemo malo ogledati sodo in argumentacijo tržaškega prizivnega dvora, ki jo je napisal sam predsednik ekscelencja Rivera. Prizivni dvor v Trstu hoče dokazati, da Trst za Italijo ni inozemstvo in da so zato sodbe, izrečene v Italiji izvršljive v Trstu in obratno.

Argumentacija je dokaj enostavna:

STO bi postalo mednarodna tvorba (bitje) šele, ko bi stopila v veljavno »adokontna« ustava. Do tega trenutka STO ne obstoja, ker nima lastne avtonomije in tudi ne lastne vrhovnosti. STO-ju manjka prebivalstvo, ki ima baje še vedno italijansko državljanstvo, manjka

na vrednosti, ker nima dohoda do ceste. Zaradi tega je Legiša pripravljen kupiti celo parcelo. Občinski svet pa ni bil tega mnenja in je potrdil sklep zadnje seje le s spremembo, da se Legiša odda 1000 kv. metrov zemljišča na delu parcele, ki leži proti Devinu. Dale je svet potrdil zamenjavo zemljišča Gabrovca iz Mavhinj.

Končno je tajnik še sporočil, da deželni upravni odbor ni odobril prodaje nekaterih zemljišč, ker je občinski svet postavil preizkušne cene. Zaradi tega je občinski svet odobril predlog deželnega upravnega odbora, naj se zvišajo kupne

Izigravanje človeških pravic

Za nas ni zanimivo, kaj pripoveduje de Castro o zadržanju Madžarov do Slovanov, kajti reče ne more poznati Kossuthovih poslanic Hrvatov in celo vojvodinskimi Srbom pred njihovim narodnim zborom, ki ni bil — kakor bi to de Castro hotel — 13. maja 1848 v Novem Sadu, ampak v Sremskih Karlovcih. Ali to, kar je za nas dragoceno, je, da priznava on sam, da so šele preganjanja dovedla Slované do tega, da so poslednje zatočišče iskali v panslavizmu. (*«Non restava agli Slavi che abbeverarsi alle fonti panslavistiche»*). Slované so bili torej po priznanju italijanskega člankarja že v preteklosti prisiljeni, poiskati si poslednje zatočišče v Rusiji, in to tedaj in zaradi tega, ker so jim Nemci, Madžari in Italijani onemogočili miren in nemoten razvoj na njihovi lastni zemlji. Ze nekoličkrat smo naglasili, do kakšnih uspehov je privedla ta gonja proti Slovanom Nemce, Madžare in Italijane. Nemčija je danes na Labi, Madžarska je pod Sovjeti in da ni onega osvobodnega Tita, bi danes Sovjeti paševali v Kopru in Piranu na samih vratih Trsta!...

Diego de Castro nam pa daje še drugo dragoceno priznanje: Da je tudi med samimi Slováni bilo nesoglasij in vojna ter navaja glede tega Poljake in Ukrajince, Srbe in Bolgare.

Za boljše razumevanje evropskih prilik ne smemo pozabiti nečesar, kar je bistvene važnosti: da žive v Evropi Romani, Germani in Slované, in da se delijo tako Romani, kakor Germani in Slované na razne narode in države. Tako je bilo med Romani hudih sporov in nesoglasij, n. pr. med Spanci, Francozi in Italijani. Tako je bilo med Germani borb in vojna med Angleži, Nemci, Holandci in Švedi. Enako je bilo hudih sporov in borb med Slováni, in ti spori obstojajo na žalost še danes. Govoriti torej o nekem vseslovanstvu, je zaradi tega popoln nesmisel. Vsakdo si lahko zamislija in tudi razume, da bi n. pr. Italijan, postavljen med dve neizbežnosti, slednji raje izbral podrejenost Franciji, kot pa suženjstvo Nemčiji ali Rusiji. Enako razumemo, da se tudi med Nemci pojavlja — ali tudi to ni tako gotovo — težnja, predrediti se raje angloameriškega kot pa ruskega gospodstva. Zato je razumljivo in pojmljivo, da bi se tudi pri nas mogla pojaviti struja, ki bi težila za tem, da pride raje pod rusko zaščito, ko so pa Italijani de Castrovega kova pač toliko neuvrednjeni in v svojem sovraštvu tako zaslepljeni, da ne morejo pojmlovati in razumeti pogubnih posledic svoje protislovenske politike.

Ali ono, v čemur je Diego de Castro naravnost usoden za samo Italijo, ki jo baje obožuje in ki lahkoverno plačuje take njegove članke ter se s tem z njimi istoveti, je zahteva, da se obramba Evrope poveri Italiji. On ne vidi, kakšne krvne žrtve in kolikšno trpljenje prisoja s tem lahkovno svojemu narodu, kakšno strašansko odgovornost nalaga ne sebi, temveč svojim vodjem, poglavarjem tržaških demokrščanov.

Razen nepoznavanja bistvenih dogodkov naše preteklosti se tukaj kaže še drznost in neodgovornost človeka, ki se tako bahato šopiri z italijanskimi borbenimi silami. De Castro gre pri tem tako daleč, da oni italijanski vojski, ki se v ne-

dvani preteklosti ni ravno posebno izkazala, lahkovno pripisuje sposobnosti, ki jih nikdar ni imela, najbrž iz razloga, ker ga tako nevestno početje pač nič ne stane in ničesar ne pomeni, razen truda pisanja brez vsake moralne obveze in odgovornosti.

Kako naj tako početje in tako pisanje spravimo v sklad z onim, kar je 30. septembra v milanskem dnevniku *«Corriere della Sera»* opazil in zabeležil italijanski minister Cesare Merzagora, da se je Italijan zaradi mnogih vpadov (*«numerosa invasioni»*), ki jih je v teku stoletij utrpel, navadil dvoletnosti proti tujcu, ki se skozi stoletja prenaša z očeta na sina in ki je italijanskemu značaju vtisnila pečat uslužnosti z ene in hitrih razburjenj z druge strani, pri čemer se kot prehodni znak pojavlja v italijanskem duhovnem razpoloženju pretvarjanje v poslušnosti (*«l'abitudine del doppio gioco con lo straniero tramandata da padre in figlio che ha lasciato nel nostro temperamento tracce di servilismo e di rivolte impetuose, per cui il far finta di obbedire»* rap-

presenta la transazione fra questi due premanenti ed opposti stati d'animo»).

Ta ugotovitev je značilna za zadržanje naših nasprotnikov. Vsiljuje se s svojim zgodovinskim znanjem, toda vsiljuje se s protislovji. Hočejo prikazati neko borbano, vedno oboroženo Italijo, a ko globlje pogledamo, vidimo, da je bila ne le bog ve kolikokrat poplavljená od sovražnikov, temveč — kakor se iz tannanj Silvija Piccolominijsa ali Vincenza Filicija in raznih beneških proveditorjev vidi — skozi stoletja naravnost odvisna od hrabrosti Slovanov! De Castro hoče, da bi Italija kot predstavlja prevzela obrambo Zahoda, ne vidi pa, kako močna je v sami Italiji komunistična struja, ki je pri zadnjih volitvah zbrala preko osem milijonov glasov in ki ne preneha ogrožati italijanski javni red. Da bi opravičil svoja nasilja, hoče označevati nas Slované za pobornike komunizma, ne vidi pa svojih ljudi, ki so se ob času korejske krize opajali s prozo lista *«L'Unità»*. In to naj bode padlini tržaškega italijanstva!...

Zalili bi ne le naše ljudi, ampak

Pomen besed v komunističnem slovarju

«Temelj družbe — je pisal Stalin — tvori gospodarski sistem na določeni stopnji svojega razvoja. Na tem temelju se gradi gornja stavba političnih, pravnih, verskih, umetniških in filozofskih pojmov družbe, ki ostvarjajo politične, pravne in druge ustanove, v skladu s temi pojmi. Če se menja gospodarski sistem, se menja tudi ta gornja stavba.»

Ena sama stvar je od te spremembe izvzeta: jezik. Dobri, stari ruski jezik — razlaga Stalin — je ostal nedotaknjen tudi po revoluciji.

Ali pa je tudi resnica, da so komunisti pustili na miru besede in da je to, kar je bilo dobro za carje, dobro tudi za sovjetske tovariše? Ne, ni resnica, kajti besede so zvitost spremenile svoj smisel, čeprav so ostale iste.

Važen je pomen besed

Pri takih vprašanjih je dejansko važen smisel in ne zvok besed.

Odkar je postal Stalin gospodar Rusije, so zadobile besede ruskega slovarja, ki so pač ohranile zvok iz časov carjev, nov pomen, stalnovski pomen.

Izrazimo se bolje. Obstojajo besede, ki so s stoletno rabo zadobile tako rekoč nekaj sloves in poseben dostojanstven pomen. Zdaj pa so Stalin in sovjetski tovariši — ta sloves izrabili v svoj prid in spojili zunanji videz besedne vrline s potvorjenim smislom. Vzemimo na primer besedo *«demokracija»*. Ta beseda pomenja, po izpeljavi *«vlada naroda, vlada ljudstva»*. Mi podvzamemo vse, da zagotovimo tako vlado naroda s sistemom, s katerim izvoli večina naroda tiste, ki naj ga zastopajo in jih pošlje v parlament, da tam uresniči njegove želje in težnje.

«Vlada ljudstva»

V Sovjetski zvezi pa je *«vlada naroda»* ali *«vlada ljudstva»* tista

vlada, ki jo je ostvarila določena klika, ki se je sama izvolila in ki odgovarja samo sebi sami, svojati, ki se drži oblasti vse dotlej, dokler se druga oseba ali pa druga skupina oseb s silo ni polastila te oblasti in nasilno zrušila prvo vlado. Da se zavarujejo pred to nevarnostjo, so sovjetski mogočniki izrabili tajno policijo.

Izraz *«ljudska demokracija»* — mimogrede povedano — ne dodaja ničesar pojmu demokracije; ker pomeni beseda *«demokracija»* že sama po sebi *«vlado ljudstva»*, ne more pomeniti *«ljudska demokracija»* ničesar drugega kot vlado ljudstva.

Poglejmo še besede *«progress»* in *«progressiv»*. Te besede uporabljajo splošno za označevanje vseh akcij, idej in metod, ki so v skladu s koristimi Sovjetske zveze.

V Sovjetski zvezi lahko pomeni te besede vsako stvar, ki pospešuje koristi in utrjuje gospodstvo komunistične stranke. *«Reakcionarna»* pa pomenja nasprotje tega.

Z besedo *«izdajalec»* označujejo osebo, ki ni povezana s komunistično stranko; *«protirevolucionar»* pomeni precej isto. *«Fašista»* in *«šijena»* sta besedi, s katerimi počasti komunistična stranka vsakogar, ki ga v določenem trenutku zasovražijo.

Beseda *«svoboda»* v Sovjetski zvezi ne pomeni kakor pri nas možnosti, da svobodno izražamo svoje misli, zapisujemo svoje ideje in da svobodno poslušamo in čitamo misli, ki so jih izrazili ali zapisali drugi; še manj pomeni ta beseda, da bi ne bilo samovoljnih aretacij in tudi ne pomeni zaščite proti zaporom za nedoločeno dobo brez vsake razprave. Z besedo *«svoboda»* označujejo komunisti enostavno tisti položaj, v katerem

tudi Angloameričane, ako bi se še dalje bavili s takimi neresnostmi. So to obožbe in napadi struje, ki je brez vsakih moralnih osnov, polna le slepega in naravnost bedastega sovraštva, ki je zaradi tega za vsako izvajanje oblasti nad našimi kraji nesposobna.

Preveč cenimo Angloameričane, da bi mogli verjeti, da bi takim nesmiselnim izmišljotinam mogli nasesti. Ali, ko bi jim vendar le hoteli verjeti in pristati na italijansko folmačenje naše zgodovinske preteklosti, ki Ruse in komuniste istoveti s tukajšnjimi Slováni, tedaj naj si zapomnijo, da ima tudi največji zločinec pravico, biti zaslišan predno ga obsodijo. Mi se ne smatramo za zločince, kajti naša vest je čista. Ali, ako naj pomenijo de Castrova izvajanja, kakor vse izgleda, predigro v nova nasilja in nove dokaze italijanske nesposobnosti, da bi vladali Slovánom, naj tudi Angloameričani pomnijo, da je vrhovno in sveto načelo vsake pravice *«audiatur et altera pars»*, naj se sliši tudi druga plat zvona. Celo morilci in razbojniki imajo pravico, da se branijo pred sodiščem, in to pravico pred sveto pravdo za našo stvar zahtevamo tudi mi, akoravno nismo ne morilci in ne razbojniki.

A. D.

Ženitovanjski običaji v Reziji

Kako se seznanja mladina

I.

Kljub skopi, revni zemlji so Rezijani z malim zadovoljni. Po naravi so živahnega, veselega značaja. Radi pojo. Kar spotoma, ko v svojih koših tvorijo drva in seno in vsakršno drugo robo, pa tudi doma v vasi in pri vaških veselicah in vaških praznikih pojo. Zlasti praznujejo 1. maj, god sv. Jurija, sv. Vida, sv. Ivana, sv. Florjane in pustno nedeljo. Ob teh praznikih tudi radi zaplešejo svoj narodni ples: rezijanko. Spomladi in poleti plešejo zelo pogosto. Glasbila so, n. pr. v Učej: citre, violina, bas. Plesišče je štirioglato. Plešejo pa na poseben način. Se ne vrtijo okrog, marveč skačejo pred seboj z ene strani plesišča do drugega roba in prav tako nazaj. Na sredi se sučejo plesalci in plesalki, moški in ženske, vsak zase, eden nasproti drugemu. Nikdar se drug drugega ne dotaknejo ali si podajo rok. (Novice 1856). Ženska se med plesom prime za kitlo (koto). Plešejo sem in tja in vmes pojo:

«Lipa ma si ti, lele, to, lele.»

Med plesom se približujeta ena vrsta ljudi in se zopet oddaljujejo. Ko pari zaplešejo nekoliko na mestu, se postavijo v kolo in se sementerja premikajo. Naposled se pari zvrstijo eden za drugim in plešejo po 2/4 taktu.

Med plesom pojo priljubljene pesmi, kot:

«Lipa ma si ti, (Lepa moja si ti,) ko ti pojdeš v goro, (kadar pojdeš v goro,) pročat ču ti tet... (ti hočem priti naproti.) (ali) pročat te ne grin...» (iti naproti ti ne grem.)

Tudi:

«Ti lepa moja rokica, jaz sem te zmeraj ljubil, kako si ti mene zabila na to dobro, k' sem ti htil. Dober večer, dobro noč za spet se vidit drugo noč.»
«Ko bi jaz bil vedel, da ena taka ti maš bit, jaz te bil rajši te ustrelit, a nikolj s tabo rumorit (govoriti). Dober večer, dobro noč za spet se vidit drugo noč.»

OSEJANE V REZIJU

Umljivo, da se ob takih občestvenih slavnostih seznanja mladi svet. Prav tako tudi ob kresu, ki ga še zažigajo in okoli katerega tudi zaplešejo in zapoje pesem:

«Pršou je kries, pršov je kries, góri, drvo, góri, lies, dridlaj, laj... Pršov je kries, kosovez, góri, trava, góri, vez, dridlaj, laj...»

Zelo priljubljena je tudi pesem:

«Lala, jo, lilile ti lala lele lilila... Da lipa ma na čelčine, maj vik je ny zibela, mej centi anuv živele! Ki ne me carje ročice pa te zelene zmencine!» (St. Juriju)

Kakor moremo razbrati iz rezijanskih narodnih pesmi, so rezijanske čede bile nekoč tudi dokaj ponesne, v izbiri ženinov izbirene. Tako neki užaljeni zaljubljenec toži:

«Ta lipa moja rožica, (deklica) ko bej na bej se držala, (ko bi si ne domisljala) da koj ona je tuu voše. (da je sama v vasi.) Ma viš li, koj čon ti ritjet? (Pa vidiš, kaj ti hočem reči? - Da okul vasi te uodet (daj se okoli vasi voditi) ze štiri prasce prehane (s štirimi vpreženimi prasci) da solde ti ba zbiral, (da boš solde zbiral,) la lile ta la loe la la, nuta la li la loe la la...»

Narodna pesem nam pove, kako so dekleta bila oblečena. Pesem pravi:

«Kada na Osterk pridemo, naše Rezijanke videmo, k' majo kratke janke, kratak ras, (kikljo) k' jim rase trebuh vun čez pas.»

Ce je Rezijanka bila le preveč ponesna in ni marala revnega domačina, ali je celo hotela vzeti tujca, ki je fant zabrusil:

«Ta lipa moja rokica, ki mle joje zapustila! (ki me je ona zapustila) Da ko bej na bej čakala, (Koga pa naj bi čakala,) da na konji on ma ji prit? (da ji ima nekdo na konju priti?) Da na pojdi uon Paterskuon, (Naj gre v Paterskirchen na Bavarsko,) ki za dan groš na ma konja, (kjer za groš dobi konja,) na ma kareto nu konja.» (dobi konja in voziček.)

Kakor drugod tudi v Reziji hodijo *«sinovci»* (fantje) k čeam vasovat. Zdi se, da tuji Rezijanci niso dosti marali, pač zaradi revščine in pa večsi morda tudi nesnažnosti tu pa tam pri hišah. Znan je zbadljivka, ki pravi:

«Kdor če v Rezjo vas iti, mora s sabo metlo nesti, de pred sabo pomeđe, de v smeti ne zabrede.»

(V resnici pa so rezijanske hiše danes zelo snažne.)

(Se nadaljuje)

4

Kontra Zelenko:

Pri slovenski časti

Vidka je z vsem sočutjem prižela k sebi prijateljico:

«Pogum, Ančka moja! Jaz ti bom vedno ob strani! Naš dom ti bo vedno odprt!»

Tedaj je zunaj pri plotu nekdo loputnil z vratci in začulo se je govorjenje. Anico je spreletelo. Kar kriknila je:

«Kristus, sta že tu! Beži, Vidka moja, beži!»

Vidka je stisnila Anico roko in mimogrede šepnila, da so knjige v skednju, ter brž frknila skozi kuhinjska vrata. Zavila je krog oglov in se spredaj pri hiši skrila za koruzjak, kjer je plašno opazovala, kje sta esmana. Tadvá sta stala pred Šimenkovo vazo. Široko, zadovoljno razkoračena sta kadila vsak svojo cigareto in si v prečernem smehu nekaj pripovedala. Vidka se je plašno tiščala k plotu in čakala, kdaj bosta vstopila. Čez čas sta esesovca odvrгла cigareti in surovo butnila v vežne dveri, da so se kar same odprle.

Kot da sta domačina, sta zavila proti kuhinji in brez trkanja odprla vrata. Anica je v rdeči, nazaj zavezani ruti z belimi rožami in v sinji bluzi s kratkimi rokavi stala pri štedilniku in nekaj v ponvi mešala. Lepo razviti deklici z ljubkim obrazom in bistrim pogledom so se krepko bočile prsi in tudi v životu je Anica razodevala dražestno dekle. Esmana sta ob pogledu nanjo kar ostrmela in zazijala. Vbadala sta vanjo oči, kot da jo hočeta snesti. Črno opaljeni Knut je materi, ki se je od mize obrnila k njima in ju vprašala, kaj želita, velel oblastno:

«Frau Šimenko, sofort, takoj naj nama hčerka

prinese v sobo dobro črno kavo!»

Mater je raztogotila nesramna oblastnost. Komaj se je premagala, da jima ni kaj v obraz zabrusila. Stisnila je ustnice in jima resnobno, mrko in molče prikimala, nato pa je z roko odločno mignila, naj se odstranita. Oče Franc ju je sprejel bolj vljudno in ju povedel v njuno sobo.

Mati in hči sta se po odhodu esmanov molče spogledali. Anici se je potemnilo obličje. Odpor in prezir se je dvigal v njej, mater pa je grela in dražila toli nesramna predrznost. Prav hčerka da naj prinese kavo? Kaj sta tadvá esmana? Sta še premalo kruha snedla, da bi Šimenkovi Hani, ki je vrsto mladih let prebila v Gradcu in na Dunaju, velevala! Škoda, da jima ni povedala kake vroče!

Vidka je medtem zbežala s kolesom proti domu. Venomer ji je ob drsenju in šumenju sprednjega kolesa udarjal v dušo pretresljiv Aničin krik: «Vidka moja ljuba, reši me!» Uboga Ančka, to je zdaj tvoja najtrša, življenjska matematika! Se li boš mogla, znala izviti nevarnima esmanoma?... Oh, rezvica, kako boš sedaj utegnila misliti na moje in svoje knjige! Kdaj, kako jih boš skrila, zakopala?

Šimenkovi so tisto noč slabo spali. Esesovca sta tolkla po stenah, razmetaval po sobi, — precej tudi iz jeze, da jima je slabo črno čolobodro prinesla do vrat ne lepo dekle, marveč stroga gospodinja —; navijala sta svoj radijski aparat, povzročala hršč v sobi skoraj do druge ure po polnoči. Vedla sta se, kot da sta v hiši že dolgoletna, neodvisna najemnika ali celo gospodarja.

Anico je spredaj v sobi pri materi ves čas v prsih nekaj tiščalo. Kakor da se bo nanjo v postelji vsak čas z dil skozi strop udrila tista težka skrinja s starimi črepi in železjem in jo zmečkala. Pot, zdaj vroč zdaj mrzel, jo je oblival, v senech jo je sekalo,

da ni mogla zatisniti oči. Čula je ropot in krotot iz svoje izbe in bi najrajši zajokala. Čemu je morala odstopiti svojo ljubo sobico? Tisto sobico, v kateri je na oknih imela tako lepe rože, ki jih vseh ni utegnila odnesti! Kdaj in kako jih bo? Čemu je morala razdreti svoj majniški oltarček in strgati s stene venček električnih lučk? Prav zdaj, ko je mesec maj! O, zakaj so ji vzeli tisto ljubo sobico? Sedem let je študirala v njej, se mučila z domačimi nalogami, si vtepala v glavo učenje do poznih nočnih ur, le kdaj pa kdaj si je osladila večer s tiho pesmijo in z igranjem na kitaro... Zdaj so ji poleg šole iztrgali še sobico... Čemu sta zlodjeva Cipor in Rahuk prav k Šimenkovim privlekla, Šimenkovim na vrat obesila onadva esesovska ježa? Saj vendar vsa vas ve, da so Šimenkovi vsekdar bili, so in bodo proti Nemcem! Mar mislita, duši prodani, da bosta Šimenkove s tem uklonili? Nikdar in nikoli! Tudi če privlečeta še deset takšnih zgag... Joj, kakšna sta le tista dva esmana! Kako sta snoči že ob prvem srečanju pohotno vbadala vanjo svoje sive oči! Anico kar groza spreletava ob spominu na njune pohotne, zažgonetne pogled... Prav, da je le mati ponesla kavo in jo jima porinila skozi vrata! Ne bo se ona dijakinja, pa tudi če ne bi bila, klanjala, brr, suzenjski stregla pritepenima človekoma, ki sta si morda že stotič in stotič omadeževala roke in dušo: po Češkem, Poljskem in Franciji...

Kaj mislita, da sta? Mar Anici zanju! Le Štefan Korenjakov, visokošolec, domačin, je Anici pri srcu! Joj, da ga ni doma? Kdaj bo prišel? Kako bi ga Anica prav zdaj potrebovala, da bi ji bil v varstvo in oporo!

Sele proti jutru je razburjeno, žalostno dekle premagal spanec, da je nemirno zadremala vsaj za slabotno urico.

(Se nadaljuje)

Vesti z Goriškega

ALI ŽE VESTE?...

Nihče ni objavil osmrtnice, kakor je v navadi, zato ni bila naša javnost obveščena, da je že v začetku poletja t. l. izdihnil za nas Slovence zloglasni italijanski šovinistični tednik »Il Lunedì«, ki je besnel proti našemu življenju, ga sramotil in mu napovedoval grozo in gorje. Predno je dal od sebe zadnjo sapico, je nekaj tednov hiral in čubno stokal po pomoči, ki jo je zamašil pri nekaterih svojih bratcih, s katerimi je tekmoval v zasramovanju našega naroda. A pomoči le ni dobil! Zapustili so ga, in poginil je... Niti častnega pogre-

ba mu niso priredili! Sedaj so pa še izvedeli iz nekaterih italijanskih časopisov, da je izdajatelj pokojnega »Lunedija« predan sodnemu oblastvu. Trdijo namreč, da je izdajal ukaze za plačila, ne da bi jih mogel kriti!

Tako usodo doživijo vsi, ki se spravljajo nad naš pošten narod in se postavljajo proti njegovim pravičnim zahtevam!

Umrli so tudi že pred »Lunedijem« v Gorici »L'Informatore« in v Trstu pa »Voce libera«. Vsi zaradi pomanjkanja zraka... Naš narod pa živi!

Proti Slovincem so!

V Trzinu je te dni zboroval goriški pokrajinski odbor italijanske republikanske stranke, ki je sprejel resolucijo, da predloži vladi v Rimu nevarnost slovenskega petokolonstva v Italiji. Kot že neofašistični mislovci, si tudi republikanci ne upajo na dan z dokazi. Slovinci smo jim trn v peti, kot že fašistom, katerih politika in preganjanje Slovincem bi radi nadaljevali.

Brezposelnost v Trzinu

Občini Gorica in Trzin imata menda največji odstotek brezposelnih v Italiji. Ta problem je zelo pereč zlasti v Trzinu, ki ima po zadnji uradni statistiki v avgustu 3713 brezposelnih. Večina teh ljudi nima drugih sredstev in dohodkov kot skromno brezposelno podporo. Na drugi strani pa imajo posestnike in obrtnike, ki imajo poleg svojega zagotovljenega vsakdanjega kruha še stalno delo v tovarnah.

Med 3713 brezposelnimi je 1750 delavcev ali delavk, ki imajo na svojih ramihi družine, za katere morajo največkrat izključno sami skrbeti. Kaj to pomeni, si lahko vsakdo predstavlja! Imeti nad 1000 družin v takem mestu kot je Trzin, brez stalnega dohodka, večji del v letu brez zaslužka — to so pač najugodnejša tla za bujno rast komunizma.

Kdo bo torej odgovoren, če bo

komunizem, ki ima tako ugodna tla v vseh industrijskih mestih Italije, nekoč preplaval s krvjo in solzami tudi to deželo, ki je bila doslej po zaslugi zahodnih demokracij rešena tega gorja?

Zakaj država s pravičnimi socialnimi zakoni ne iztrga komunizem iz rok najnevarnejšega orožja — socialno krizo?

Zakaj dovoli država, da si nekatere družine kopičijo dohodkov od vseh strani? So namreč družine, večinoma maloštevilne, v katerih imajo vsi stalno delo, medtem ko so druge in številnejše, v katerih nima niti eden član stalne zaposlitve!

Komunizma ne bomo premagali s še tako mogočnimi atomskimi bombami! Proti njegovi rešitvi socialnega vprašanja moramo postaviti drugo rešitev, ki bo učinkovitejša, popolnejša in pravičnejša!

Drobne vesti

Podaljšana trgovinska pogodba s Slovenijo

Trgovinski sporazum, ki sta ga sklenili Italija in Jugoslavija, je potekel 4. avgusta t. l. in sta ga sedaj obe podpisnici podaljšali za leto dni. V smislu te pogodbe bo Italija uvažala iz Slovenije med drugim sledeče:

brez carine: kurjavo, lignit, svinjske kože;

s carinskimi pristojbinami: fižol, govedino, teletino, jajca, železniške pragovalne, žagani les.

V Slovenijo bo pa izvažala:

s carino: semenski fižol, volnene izdelke, svilo, zdravniške potrebščine, poljedelske stroje;

brez carine: riž, avtomobile in nadomestne dele, črpalke, traktorje.

Prijava vojne škode

Kdor se ni iz kakršnega koli vzroka prijavil vojne škode, naj to stori čimprej, ker je sedaj skrajni čas!

Zmanjšali so obrok bencina

Zaradi prevelikega narastka števil raznih motornih vozil so pristojna oblastva znižala obrok bencina na bone. Ukinita so tudi razne dodatke, ki so bili doslej v veljavi. Ta korak bodo precej občutili vsi lastniki vozil, ki so doslej dobivali precejšnje količine dragocene goriva in vneto zagovarjali velik pomen goriške proste cone.

Za učitelje

Vrednostna lestvica za učitelje, ki so vložili prošnjo za poučevanje na večernih tečajih v Gorici, je razobesila pri šolskem skrbništvu in didaktičnem ravnanstvu v ulici Croce.

Razgovori na meji

Cesto se dogodi, da Titove straže ne dovolijo razgovora nekaterim osebam, ki prihajajo na razgovor z rednim dovoljenjem njihovih oblastev. Izjeme ne delajo niti za stare in bolne. Događa se tudi ta krivica, da dovolijo takim nesrečnejšem izročiti zavoj jestvin in drugega blaga, toda kmalu, ko ga imajo v rokah, jim ga vzamejo in zaplenijo. Da bi že bilo temu enkrat konec!

Beg čez mejo

Pred par dnevi so italijanski obmejni stražniki ustavili v bližini Mirnika v Brdih jugoslovanskega vojaka, ki je prišel čez mejo. Povedal je, da je pripadal policijskemu oddelku v Tolminu.

Kazensko postopanje proti »Soči«

V petek 6. t. m. je bila pred goriškim tribunalom kazenska razprava proti komunistični »Soči«, in sicer na zasebno ovadbo nekaterih »užaljenih« Italijanov iz doline Nadiže. Razprava je bila preložena na petek 13. t. m., ker je možna mirna poravnava med strankama.

Zimski urnik mesnic

Stopil je v veljavo nov urnik za mesnice, ki bodo odslej odprte vsak dan, razen sobot in dneva pred prazniki, samo od 7. do 13. ure. Ob sobotah in pred prazniki bodo odprte tudi popoldne od 15. do 20. ure.

Urniki za pokriti sadni trg

Tudi pokriti sadni trg ima nov urnik in posluje od 7.30 do 16.30 neprenehoma.

Smrt

V nedeljo 1. oktobra ob 10. uri jutraj je v starosti 60. let umrl v Trzinu, kamor se je z družino nastanil leta 1939, Simčič Valerko, po poklicu pek. Rojen je bil na Dobrovem v Brdih na Goriškem. V zadnji vojni je izgubil tri sinove. Zapušča ženo in dva sinova. Pokopali so ga v ponedeljek popoldne.

Čipkarska razstava

V prostorih čipkarske šole v ulici Morelli 39 je že dober teden odprta zanimiva razstava vsakovrstnih čipkarskih del. To je sicer že stara navada, saj razstavljajo vsako leto ob zaključku šolskega leta najpomembnejša dela, a letošnja razstava ima poseben pomen in obseg: posvečena je spominu ustanoviteljice te čipkarske šole gospe Emi Kočvar por. Malner, ki je umrla v preteklem maju. Na njeno mesto je prišla sestra pokojnice, ki se je z enako vnemo in poštovitvalnostjo lotila dela in ga odlično in uspešno nadaljuje. Razstava sama nam to jasno dokazuje.

Kot se zdi, vlada v mestu veliko zanimanje za to »drijsko« umetnost. V šolo je vpisanih nad 400 učenek najrazličnejših socialnih stopenj: od preproste služkinje preko srednješolskih deklet pa tja do visokošolskih in uglednih mestnih gospa. Slovence so dobro zastopane; vpisanih je nad sto. Črna voditeljica je kar ponosna nanje. Že začetnice delajo s svojim delom, ki po kakovosti in količini prekaša delo drugih začetnic, veliko čast šoli in učiteljicam. Med višjimi učenkami, katerih odlično delo krasno okusno izločbe, vidimo pogosto slovenske prijateljke: Klodermac, Jakil, Debe-

njak, Furlan... Vsa ta dekleta in še mnogo drugih so šla skozi skrbne roke voditeljice in gospodičen učiteljice Tušar in Paglavac.

V tej šoli, ki nudi brezplačno ves pouk od prvih, preprostih verižic pa do najbolj zamotanih raznobirnih čipk in samostojnih risb sodeluje cel kader učiteljc in profesorjev.

To rokodelstvo, ki ima kot malo drugih v sebi nekaj umetniškega, nudi tudi precejšnjo gmočno korist. Kot je zatrjevala voditeljica, je povpraševanje po čipkah dosti večje, kot so njihove trenutne možnosti. Celo iz Indije in Kanade dobivajo naročila!

Dobro bi bilo, da bi se naša ženska mladina še bolj posvetila temu delu, ki nudi poleg umetniškega užitka še lepo gmočno podporo.

Števerjan

Ker smo spravili vse poljske priделke na varno, kolikor nam jih ni pobrala suša, se sedaj lahko nekoliko zanimamo za naše občinske zadeve. Od časa do časa namreč čitamo, da bomo imeli svojo samostojno občino. V tem smislu je kot prva stavila tako zahtevo Slovenska demokratska zveza že mesca maja leta 1947, občine pa vendar še nimamo. K stvari se oglašajo sedaj tudi kominformistično glasilo »Delo«, ki seveda trdi, da se za stvar zanimajo komunistični poslanci v Rimu. Resnica bo gotovo ta, da so komunisti izvedeli za stvar iz »Demokracije« in jo sedaj prodajajo za svojo z namenom, da bi koga ujeli na limanice s prikazovanjem zaslug, ki jih nimajo.

Kdaj bomo Števerjanci dobili svojo samostojno občino, še ne vemo, čas pa bi že bil, da bi tudi mi lahko upravljali naše občinske zadeve sami. Kaj nam je teba hoditi v Kaprivo v Furlanijo več ur daleč, ko imamo doma dovolj zmognih in značajnih moči, ki so pripravljeni prevzeti upravo občine v svoje roke? Zato zahtevamo, da se postavi naša samostojna občina in razpišejo volitve. Doba komisarjev je bila fašistična doba! Mi bi radi volili svojega župana in svetovalce, ki bi mu pomagali. Ta naša želja, ki je popolnoma upravičena, bodi nam uslišana.

V petek 6. t. m. je bila pred goriškim tribunalom zadnja kazenska razprava proti nekaterim števerjanskim dekletom, ki so leta 1946, kakor znano, zaradi komunističnega sovražstva, napadle domačinko Terčič Anico, sedaj izseljenko v Avstraliji. Vse so bile obsojene na pogojno zaporno kazen, na povračilo škode in plačilo stroškov. Le tiste, ki so takrat bile mlajše od 18. leta, so dobile sodni odpustek.

Štandreci in vodovod

Po dolgem času smo tudi štandreci dočakali, da so nam oblastva napeljala prepotrebni vodovod.

Ker je vodovod ena izmed najpomembnejših potreb vsake vasi, je jasno, da se tudi štandreci nismo mogli zadovoljiti s površno ureditvijo te tako važne zadeve, in se zato še danes trudimo, da bi postala vsaka naša družina deležna vode, to se pravi, da bi si vsak hišni posestnik za ceno zmernih stroškov napeljal vodo v lastno poslopje.

Toda stvar se je v tem primeru pokazala nemalo težavna, ko smo izvedeli, da stane napeljava za približno pet metrov vodovoda nič manj kot 20.000 lir, ki jih vsak ne more enostavno sneti s kljuko! Kljub vsej dobri volji pa si vodovodne napeljave ne morejo privoščiti vsi štandreci, ki stanujejo po stranskih ulicah, ker bi si morali stroške stranske napeljave kriti dobesedno sami.

S takim postopanjem si naša občina ne more dati najlepšega pričevala, kajti, če je kje umestna in potrebna širokogrudna pomoč, je to v naših krajih, ki jih oblastva proglašajo za tako »prizadete«.

Odgovorni urednik: dr. Janko Jež
Tiska: tiskarna »ADRIA«, d. d. v Trzinu

ŠOLSKA MAŠA

SOLSKA MAŠA ZA SLOVENSKO SREDNJO SOLO BO V PONEDELJEK 16. OKTOBRA OB 10-ih V STOLNICI. VSI DIJAKI NAJ BODO OB 9.30 NA SOLSKEM DVORISCU (Solski in Mali dom). SV. MASE NAJ SE PO MOZNOSTI UDELEZI CIMVEC STARSEV IN SORODNIKOV NASE MLADINE. REDNI POUK ZACNE V TOREK 17. OKTOBRA.

Začetek šolskega leta

Vse osnovne šole, tako tudi one s slovenskim učnim jezikom, so začele redni pouk v ponedeljek 9. t. m. Vsem našim malčkom in njihovim učiteljem želimo srečno delo, ki naj bo plodno in povsem zadovoljivo. Naše malčke naj spremlja pri njihovem trudu, nekatere pri prvih korakih, naša topla želja, da bi se narod z njimi nekoč ponasal zaradi njihove pridnosti in lepega uspeha v življenju. Zato je tudi prav, da jim objavimo pesmico, ki jo je nalašč zanje sestavil naš rodoljub.

Šolarčku

Šolarček mali,
ki šolo začenjaš,
še otrok nebojglien
— doživljalš nov svet.

Citati, pisati,
tam bodeš se učil
in marsikateri
drugi se predmet.

Z našo besedo
tako blagovžno,
ljubezni vse vredno
— se bodeš seznał.

Tujih jezikov
se bodeš naučil,
spoznał njih lepoto,
jih ceniti znał.

Vzljubi, poslušaj
to našo besedo.
Se dobro je uči,
— jo vtisni v srce!

Vedi, da mati
te v srcu nosila,
z besedo ti našo
pojila srce,

v naši besedi
uspravane pèla,
za tebe molila,
točila solze!

V našem jeziku
je vsa melodija...
Je pesem prečestna
vsak ritem, izraz...

Lepota, bogastvo
naše besede...

Ti Mater* spominja...
— Nje tožni obraz.

TUGOMER

* (Mati - Domovina)

Rupa

Laž ima kratke noge; kjer kosi, tam ne večerja! Tako pravi naš slovenski pregovor.

»Primorski dnevnik« od 26. sept. t. l. in njegova sestra »Soča« sta objavila vest o nesreči, ki je zadela našega sovaščana Albina Petjana. V tej novici laskavo hvalita samo Pečanski pevski zbor, da mu je zapel v zadnje slovo. Mi vsi, ki smo se udeležili pogreba, smo slišali samo eno žalostinko, ki jo je zapel Pečanski pevski zbor na pokopališču, in šele potem, ko je odšel Rupenski pevski zbor.

Saj vemo, zakaj sta »Primorski dnevnik« in »Soča« pozabila na nbs: zato, ker naš domači pevski zbor ni včlanjen v komunistični organizaciji! Mi Rupenci smo čisto na meji in prav dobro vidimo in slišimo to, kar »Prim. dnev.« in »Soča« hvalita in povzdigujeja v deveta nebesa! Kaj uživajo naši bivši občani in farani, ko so v objemu vaše pogubonske stranke!? Kako se jim dobrote cedijo po bradi!... Ni treba propagande, ampak, gospodje tovariši! Dejanja in še enkrat samo dejanja; šele potem vam bomo mogoče kaj verjeli!

DAROVI za Slov. dobrod. društvo v Trzinu:

Gospa Panjek Olga je darovala 10 tisoč lir za slovenske poštne kolonije. Zadruga prodajalec kuriva pa 5 tisoč lir kot prispevek za kurjavo za letovanje srednješolcev in osnovnošolcev na Repentabru.

Darovalcema prisrčna hvala!

Radio Trst II

Dnevne oddaje: 7.15 - 8.30, 11.30 - 14.30, 17.30 - 24.00.
Ob nedeljah: 8.00 - 24.00.
Poročila dnevno: 7.15 (izvzemši nedeljo), 12.45, 14.00 (izvzemši nedeljo), 19.45, 23.15.
Dnevni pregled tiska: 14.15 (izvzemši nedeljo).

NEDELJA, 15. oktobra: 9.00 Kmetijska oddaja. — 11.30 Aktualnosti. — 12.00 Od melodije do melodije. — 13.00 Glasba po željah. 16.00 Ponovitev. — 18.30 Oddaja za najmlajše. — 20.30 Slovenske pesmi in zbori. — 21.00 Z domače knjižnice police.

PONEDELJEK, 16. oktobra: 13.00 Slovenske melodije. — 19.00 Filmski trak. — 20.10 Operne uverture. — 21.00 Vokalni koncert tenorista Dušana Pertota. 21.30 Cesar Franck: Simfonia v d-molu.

TOREK, 17. oktobra: 13.00 Glasba po željah. — 18.44 Leharjevi in Kalmanovi valčki. — 19.00 Mamica pripoveduje. — 20.00 Evropski variete. — 21.00 Vzorci mladini. — 22.30 Serenade in romance.

SREDA, 18. oktobra: 18.15 Franc Schubert: Simfonia v g-molu. — 19.00 Zdravniški vedež. — 20.30 Naša šola. — 21.00 Vokalni kvartet Veseli bratci.

ČETRTEK, 19. oktobra: 13.10 Slovenske narodne izjave pevski duet, na harmoniko spremlja Marij Sancin. — 19.00 Slovensčina za Slovence. — 21.00 Radijski oder - A. J. Cronin: »In Jupiter se smeje«, drama v treh dej., nato Pestra glasba.

PETEK, 20. oktobra: 13.00 Glasba po željah. — 18.45 Vaški motivi.

19.00 Pogovor z ženo. — 21.00 Mojstri besede. — 22.15 Simfonični koncert.
SOBOTA, 21. oktobra: 13.00 Slovenske pesmi. — 13.20 Salonski kvintet. — 19.00 Programski periskop, nato Od minueta do sambe. — 21.00 Sobotni večer. — 21.45 Vesela glasba za zaključek tedna.

Naše delo na polju

Ne puščajmo na njivi komuznice, ker imamo od tega dvojno škodo: segnje nam krma in zaležejo se razni škodljivci. Okužena stebila zažgimo kar na njivi. Ta mesec spravljamo tudi ajdo, repo, korenje, njivsko kolerabo in zelje. Za pridobivanje pesnega, repnega, korenjevega in kolerabnega semena jemljemo najboljše, srednje debele, pravilno rasele sadeže in jim obrežemo listje tako, da ne ranimo srca. Shranimo jih na suhem v kleti in jih potaknemo v pesek. Tudi za pri delovanju zeljnega semena odberemo pravilno razvite rastline s srednje debelimi glavami in jih na suhem v kleti vsadimo v zemljo.

PRVOVRSTNA SIVILJA za damske plašče in obleke se priporoča. Trst, ulica Fonderia 6/II desno.

SLOVENKA srednjih let želi spoznanja z obrtnikom ali delavcem z dobro zaposlitvijo v svrhu ženitve. Ponudbe poslati na upravo lista pod značko »Dobra gospodinja«.

ROMAN »JUTRO BREZ SONCA« Ivana Jonteza se dobi v prodaji pri upravi lista ter stane 1000 lir.

Mizarsko podjetje

Milivoj Pertot
Barkovlje, ul. Bovedo 15 - tel. 39-08

izdeluje:

vsa stavbna dela -
pohištva vseh vrst -
tudi po načrtu -
čolne

Mizarji
kmetovalci
podjetniki

kete nudi najugodnejše

deske smreke, kope, mace, snove in trdih lesov, trame in par-

CALEA

TEL. 90441 TRST

Viale Sonnino, 24

SPOROČILO

Naša tovarna v Milanu nam je dobavila za to sezijo ogromno količino dežnih plaščev (trenčev) za moške in ženske v vseh modernih krojih in najboljše kakovosti.

CENE BREZKONKURENČNE!

NABAVITI V NASI TRGOVINI, POMENI
NABAVITI NEPOSREDNO V TOVARNI.

Cene nekaterih vzorcev:

Dežni plašči	za ženske s pokrivalom iz čiste bombaževine	L. 7.800
Dežni plašči	za moške iz čiste bombaževine	„ 8.500
Dežni plašči	za moške s pokrivalom iz bombaževine »makos«, podloga v istem blagu	„ 10.500
Dežni plašči	iz nepremočljive svile	„ 11.800
Dežni plašči	za ženske s pokrivalom iz bombaževine »extra makos«, podloženi z istim blagom	„ 14.500

Magazzini del Corso

Trst - Corso, 1 - Galleria Protti

KRZNARSTVO

Velika izbira najmodernejših modelov vseh vrst iz domačih in inozemskih krzen po ugodnih cenah

KRZNARSKA DELAVNICA PINTO

TRST, ul. Fabio Severo 20-I. - telefon 25-522

Ogled zaloge brezobvezen! Strokovna izdelava z jamčeno!

URARNA UL. ROMA 19 ZLATARNA

VELIKA IZBIRA, PO ZARES KONKURENCNIH CENAH! LASTNA DELAVNICA. KUPIM IN ZAMENJAM ZLATO, SREBRO IN DRAGULJE

NECCHI novi model B U

NA OBROKE

za vezenje, krpanje, obšivanje luknj, prišitje gumbov, čipke, cikcakaste šive. Vsa dela se izvršujejo brez okvirja. Pouki za vezenje brezplačno.

SIVALNI STROJI na industrijski tok za čevljarje in krojače.

PRODAJA NADOMESTNIH DELOV. RADIOAPARATI najboljših znamk pri

TULLIO

TRST - ul. C. BATTISTI št. 12
Tel. 65-33 - TRZIC, na Korzu